

WWF

WWF

Magazine

Wintereditie 2018

6/ DOSSIER

De wolf: tussen mythe en realiteit

16/ OP HET TERREIN

De dinosaurïërs van de Donau

21/ FOCUS

WWF vraagt sterker milieubeleid aan minister Marghem

EDITO

Er is geen twijfel meer mogelijk: de wolf is terug, en wij moeten hem verwelkomen.

Sofie Ruyschaert
Wildlife Policy officer

Lang voordat wijzelf en onze voorouders onze voetsporen begonnen na te laten, was het Europese vasteland één grote wildernis. Kleurrijke bossen doorsneden door meanderende rivieren tekenden het landschap. Diep in deze imposante wouden struinden grote carnivoren op zoek naar voedsel en beschutting met enkel natuurlijke barrières om te overwinnen. Als top van de voedselketen speelden ze een sleutelrol om de ecologische balans te behouden in deze oeroude ecosystemen. Naarmate de Europese geschiedenis vorderde, kwamen ze in hun territorium echter in toenemende mate een andere toppredator tegen: de mens, die een steeds grotere tol ging opeisen. Generatie na generatie geraakten deze wilde dieren meer en meer geïsoleerd door slinkende leefgebieden. Het kantelpunt kwam er pas toen diezelfde toppredator meer aandacht begon te krijgen van de natuurbescherming in Europa, waardoor populaties zich in sommige gebieden konden herstellen. Anno 2018 zijn de gelukkigen onder ons die ooit oog in oog gestaan hebben met een wolf waarschijnlijk op één hand te tellen. En toch maken deze tot de verbeelding sprekende dieren nog steeds veel emoties los, gaande van respect en ontzag over nieuwsgierigheid tot angst. Ons cultureel erfgoed heeft daar zeker aan bijgedragen, denk maar aan het sprookje van Roodkapje. Aan de ene kant hebben sommige van ons er een avontuurlijke reis voor over om in de verre uithoeken van Europa een glimp van hen op te vangen. Aan de andere kant zien mensen hen liever dood dan levend door de schade die ze volgens hen kunnen aanrichten. Van waar komen onze negatieve percepties op de wolf? In hoeverre stroken deze met de werkelijkheid? En hoe kunnen we de 'samenlevingsbalans' met de wolf weer in evenwicht brengen? Dat zijn de vragen die we ons stellen in dit WWF Magazine.

6/ DOSSIER

De wolf: tussen
mythe en realiteit

INHOUDSTAFEL

- 4 In 't kort
- 18 Steun de grote carnivoren
en bescherm het groene
hart van Europa
- 20 Kids
- 22 Bedankt

*Top 10 overwinningen voor
de natuur in 2017*

16/ OP HET TERREIN

De dinosaurïers
van de Donau

21/ FOCUS

WWF vraagt sterker
milieubeleid aan
minister Marghem

COLOFON: WWF Magazine is een publicatie van WWF-Vlaanderen vzw. Alle rechten voorbehouden aan WWF. Het Pandalogo en de afkorting WWF zijn handelsmerken van het World Wide Fund for Nature. Overname van teksten is toegestaan mits bronvermelding. • **Werken mee aan dit nummer:** Nadia Ajaji, Ioana Betieanu, Céline De Caluwé, Sara De Winter, Charlotte Gijssels, Tanita Leclercq, Sofie Luyten, Cristina Munteanu, Corentin Rousseau, Sofie Ruyschaert, Koen Stuyck, Bart Van Cauwenbergh, Julie Vandenberghe, Isabelle Vertriest, Margaux Ysebaert. Copywriting: Nicolas Chartier, Martin Collette, Jamie Vliexs, Sébastien Willemart. • **Coördinatie:** Charlotte Gijssels, Tanita Leclercq. • **Design:** www.inxtremis.be. • **Druk:** Daddy Kate. • **Coverfoto:** Keith Szafranski • **V.U.:** Antoine Lebrun, E. Jacquainlaan 90, 1000 Brussel.

DAVID LAWSON / WWF-UK

IN 'T KORT

HET ZWIJNSHERT KEERT TERUG

Met zijn tijgers, olifanten, dolfinen en duizenden andere soorten herbergt de Mekongregio een geweldige biodiversiteit. Toch dacht men lange tijd dat het bedreigde zwijnshert uit Cambodja was verdwenen. In de zomer van 2017 werden echter voor de eerste keer vier zwijnsherten, waarvan drie volwassen vrouwtjes en een mannetje, gefotografeerd door cameravallen terwijl zij rustig aan het grazen waren. De aanwezigheid van het zwijnshert in de regio biedt de mogelijkheid om dit gebied, ongeveer 33 000 ha bos, legale bescherming toe te kennen. Dat om de toegang van de lokale bevolking tot de natuurgebieden te bevorderen en de gebieden tegelijkertijd te beschermen, gezien het illegaal is om economische landconcessies toe te staan op beschermd natuurgebied. WWF-België steunt het lokale team van Kratie in Cambodja, in de ontwikkeling van beschermde gemeenschapsbossen.

CHRIS MARTIN BAHR / WWF

JAIMIE ROJO - WWF-UK

WWF SLEEPT NOORSE OVERHEID OPNIEUW VOOR DE RECHTER VANWEGE WOLVEN

De wilde wolf in Noorwegen heeft het niet onder de markt. Er zijn nog amper 70 wolven en de wolvenpopulatie gaat hard achteruit, onder meer door illegale jacht. In 2016 besliste de Noorse overheid desondanks dat 47 van de overblijvende wolven mochten afgeschoten worden. WWF-Noorwegen liet dit echter niet zomaar gebeuren. Ze sleepten de Noorse overheid voor de rechter en konden de intrekking van het besluit bekomen. In 2017 besliste de overheid dan opnieuw jachtvergunningen te geven om tot 42 wolven te doden. Dus stapte WWF opnieuw naar de rechter. Volgens WWF is het huidige wolfbeheer in strijd met de grondwet en internationale regels voor bedreigde diersoorten en moet er geïnvesteerd worden in goed management van de wolven en maatregelen om conflicten met de veestapel te vermijden.

AMAZONEDOLFINEN WORDEN VOOR HET EERST UITGERUST MET ZENDERS IN BRAZILIË, COLOMBIA EN BOLIVIË

De rivierdolfinen in het Amazonegebied worden bedreigd door honderden geplande dammen, in zowel Brazilië, Colombia en Bolivië. Deze dammen zouden veel van de resterende vrij stromende rivieren van de Amazone opsplitsen en blokkeren. Ook het probleem van de kwikverontreiniging door kleinschalige goudwinning en de illegale visserij zouden daardoor verergeren. Er is echter weinig bekend over de populaties en gewoonten van rivierdolfinen in de Amazone, die op de Rode Lijst van bedreigde soorten staan. Om daar iets aan te doen bevestigde WWF begin december zenders bij 6 dolfinen, waaronder zowel de Amazonedolfin als de Boliviaanse rivierdolfijn. De traceergegevens van de dolfinen zullen munitie geven aan de strijd voor een betere en duurzame ontwikkeling, met respect voor de natuur.

WWF

DE KLIMAATTOP VAN BONN IN EEN NOTENDOP

De klimaattop (COP23) in 2017 leek eerder 'technisch' dan politiek te zijn. Er waren geen grote beslissingen gepland, maar wie zegt dat het daarom een minder belangrijke top was, die vergist zich. In 2018 moeten de implementatieregels voor het Akkoord van Parijs afgewerkt en goedgekeurd worden. De Overeenkomst van Parijs heeft ervoor gezorgd dat de ambitie van de landen om de vijf jaar moet worden verbeterd. De klimaattop van 2018 moet een top worden waar alle partijen toegeven dat hun klimaatplannen te zwak zijn en formeel hun klimaatdoelstellingen en -werk verbeteren. Zo niet zouden we in 2020 starten met de implementatie van het Parijsakkoord met objectieven die al achterhaald zijn voor ze ingaan. Daarom werden tijdens de top van 2017 in Bonn de spelregels voor de Overeenkomst van Parijs verder uitgewerkt en werd er besloten hoe het in praktijk uitgevoerd moet worden. Meer info over de top kan je vinden op de blogpagina van wwf.be.

ANDRÉ BÄRTSCHI / WWF

BELGIË MOET MEER ILLEGAAL HOUT TEGENHOUDEN

De Europese Commissie heeft aan België laten weten dat het de Europese Houtverordening (EUTR) niet voldoende toepast. De EUTR is een richtlijn die illegaal hout op de Europese markt verbiedt. Illegaal hout zorgt ervoor dat bosrijke ecosystemen hun biodiversiteit verliezen, mensen hun land kwijtraken en corruptie en conflicten aangewakkerd worden. België importeert veel hout uit landen buiten Europa die kwetsbaar zijn en kampen met interne conflicten. De kans op illegaal hout is dus groot. België heeft sinds de wet vier jaar geleden in werking trad nog maar 19 controles uitgevoerd op geïmporteerd hout, wat veel te weinig is. WWF-België houdt de situatie dan ook in de gaten en vraagt aan de autoriteiten om een einde te maken aan de import van illegaal hout.

STEPHEN KELLY / WWF-MYANMAR

EEN WEG DOOR EEN PRACHTIG LANDSCHAP

Het Dawna Tenasserim Landscape ligt in het zuiden van Myanmar en het westen van Thailand. Het is een gebied dat een zeer rijke biodiversiteit herbergt. De overheden van de twee landen hebben de beslissing genomen om dwars door het gebied een weg aan te leggen dat landtransport tussen een nieuwe haven en industriegebieden moet vergemakkelijken. De nieuwe weg zou een bedreiging betekenen voor de omliggende biodiversiteit. WWF probeert de risico's voor de natuur en de lokale bevolking te minimaliseren en de rijke biodiversiteit zo veel mogelijk te sparen. Daarover overleggen we onder meer met de lokale autoriteiten. Ook WWF-België steunt deze acties.

DOSSIER

De wolf:
tussen mythe
en realiteit

Van oudsher krijgt de wolf meestal de rol van booswicht toegedicht. In sprookjes, volksverhalen én de politiek. Het magnifieke dier was eeuwenlang het slachtoffer van brutale klopjachten en massale afslachtingen. Maar vandaag is het tij aan het keren. Het imago van de wolf is – met recht – aan het verbeteren. Campagnes zijn opgezet om de voorvader van ons meest geliefde huisdier, de hond, terug te halen. En met succes. De wolf is in opmars in heel Europa, tot in Nederland, Frankrijk... en zelfs België toe.

De mythe

WIE IS ER BANG VAN DE BOZE WOLF?

Hoewel mensen al 15 000 jaar lang intens samenleven met een rechtstreekse afstammeling van de wolf, heeft onze maatschappij de wolf zelf al die tijd als een van haar grootste vijanden beschouwd. Wolven zijn nochtans schuwe dieren, die vluchten van mensen. En toch duiken de scherpe tanden van de wolf op in talloze sprookjes als Roodkapje, De Drie Biggetjes en Peter en de Wolf, in horrorverhalen, legendes en mythes als die van de weerwolf. Deze volksverhalen hebben het hardnekkige maar ongegronde beeld van de wolf als menseneter versterkt. Waarschijnlijk ontstonden de verhalen toen de mens een sedentair bestaan ontwikkelde en last kreeg van wolvenaanvallen op hun schapen en vee. De rivaliteit tussen wolf en mens werd steeds groter, en leidde er uiteindelijk toe dat de wolf haast volledig werd uitgeroeid.

DE WOLF BUITEN HET WESTEN

Wist je dat de wolf ook buiten het Westen veelvuldig in mythes en legendes voorkomt? Vreemd genoeg is zijn rol daar opmerkelijk positiever. Zo was de wolf sterk aanwezig in de mythologie van de Indianenstammen. De Sioux noemden hem 'shunk manitu tanka' of 'dier dat lijkt op een hond maar een grotere geest heeft'. De Cree Indianenstam geloofde dat goddelijke wolven de aarde bezochten wanneer de noorderlichten fel aan de hemelen schitterden. In Japan dook de 'okuriōkami' of 'escorterende wolf' dan weer veelvuldig op. Die begeleidde mensen doorheen de bossen om hen te beschermen. En zowel de Turken als de Mongolen geloofden dat ze afstamden van wolven, wat hun volk sterker maakte dan alle anderen.

DE JACHT IS GEOPEND

Als een diersoort met uitsterven bedreigd wordt, komt dat meestal doordat de mens te veel op hem heeft gejaagd voor vlees of andere lichaamsdelen, of omdat de natuurlijke habitat van de dieren degradeert. Dat was ook voor de wolf het geval. De vorst van Wales betaalde bijvoorbeeld vanaf het jaar 960 jaarlijks 300 wolvenvellen aan de Engelse koning Edgar. Wolvenvellen waren destijds van grote waarde. Daarnaast waren verschillende Europese machthebbers de wolven niet gunstig gezind en hadden zelfs als doel dit dier volledig uit te roeien. De westerse geschiedenis staat bol van de systematische slachtpartijen op wolven. In de middeleeuwen deelden andere Engelse vorsten hun pachtgrond uit op voorwaarde dat de pachters er alle wolven zouden doden. Tegen het einde van de 15de eeuw waren de meeste wolven uit Engeland verdreven. Ook in de rest van het Europese continent waren wolven niet welkom. In de 9de eeuw stelde Karel de Grote Luparii aan, officiële wolvenjagers. De jacht op de wolf bleef doorheen de middeleeuwen voortduren in Frankrijk. Maar ook later, in de eerste helft van de 19de eeuw, betaalde de Franse overheid een premie uit aan al wie een dode wolf kon voorleggen. En in het negentiende-eeuwse Spanje werden wolvenjagers zo royaal betaald, dat ze tot de lokale elite behoorden. Vanaf de tweede helft van de negentiende eeuw kregen de laatste wolven in Europa met nog veel dodelijkere problemen te kampen: de toenemende verstedelijking en industrialisering zorgden voor habitatversnippering, -verstoring en een gebrek aan prooi.

“ De westerse geschiedenis staat bol van de systematische slachtpartijen op wolven.

GUSTAVE DORE

KARL FAHRINGER

- Roodkapje en de wolf in het boek 'Histoires ou Contes du Temps Passé', een verzameling sprookjes geschreven door Charles Perrault, uit de editie van 1864.
- Illustratie voor het sprookje 'De Wolf en de Zeven Geitjes', opgetekend door de gebroeders Grimm.

EEN NIEUWE TIJD

In de late 20ste eeuw begon het tij echter te keren. Door de doorgedreven urbanisering en industrialisering in Europa, vond er een plattelandsvlucht plaats. De ontboste landbouwvelden werden verlaten en vonden hun wilde staat terug. Overal in Europa begonnen overheden bebossing zelfs aan te moedigen. Zo nam de habitat van de wolf langzaam maar zeker weer toe.

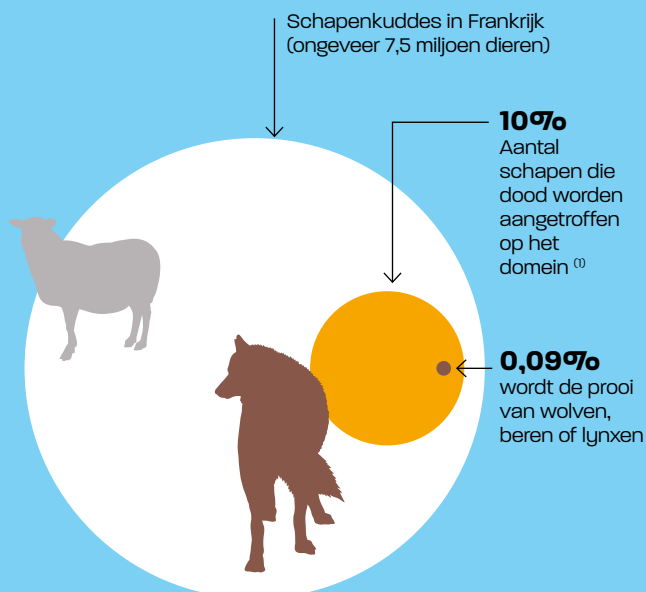
Rond diezelfde periode veranderde ook het imago van de natuur. In tegenstelling tot de vroegere boerenbevolking, vonden stedelingen de nu onbekend geworden natuur poëtisch en net beangstigend genoeg om aantrekkelijk te zijn. De wolf symboliseerde dat gevoel perfect. Tegelijkertijd ontdekten natuurwetenschappers dat roofdieren zoals de wolf natuurlijke biotopen in evenwicht hielden. Omdat hij aan de top van de voedselketen staat, helpt de wolf de overpopulatie van wilde zwijnen, herten en vossen te voorkomen. Dat heeft vele positieve effecten op de biodiversiteit van zijn habitat. Eindelijk lag de weg open voor wettelijke beschermingsmaatregelen voor de wolf. In 1979 erkende de Conventie van Bern hem dan ook als een beschermd diersoort in heel Europa. De Europese Habitatrictlijn van 1992 goot zijn wettelijke bescherming in duidelijke regels. Vandaag beginnen die veranderingen hun vruchten af te werpen. De wolf wordt weer gemeld op plekken die hij al vele generaties lang had verlaten.

De mythe ontmanteld

DE SCHUWE CARNIVOREN VAN EUROPA

HET AANTAL SCHAPEN DAT WORDT GEDOOD DOOR WOLVEN, BEREN EN LYNXEN IN FRANKRIJK

(1) Schapen die sterven door ziekte, parasieten, ongevallen, bliksem, aanvallen van honden..., waarvan het vlees niet meer geconsumeerd kan worden.

Bron: Institut de l'élevage, syndicat professionnel SIFCO, ONCFS

↑ Europese wolf (*Canis lupus*) kijkt naar de grazende schapen in Transsylvanië, Roemenië.

WAAR OF NIET?

Wolven spreken tot de verbeelding. Hun georganiseerde manier van jagen getuigt van een hoge intelligentie. Door hun schuwheid krijg je ze maar zelden te zien, maar hun gehuil is wel kilometers ver te horen. Dat draagt bij tot de wildste verhalen over de wolf. Maar stroken die ook met de waarheid?

WOLVEN MOETEN GEDOOD WORDEN OM SCHAPEN, GEITEN EN ANDER VEE TE BESCHERMEN

**NIET
WAAR**

Over de hele wereld proberen jagers, veehouders én regeringen hun vee te beschermen door roofdieren als de beer, de wolf of grote katachtigen zoals de tijger en de poema te doden. De achterliggende denkwijze lijkt volkomen logisch: hoe minder roofdieren er zijn, hoe minder vee wordt aangevallen. Wetenschappelijke studies (Treves et al., Wielgus, Peebles) hebben echter bewezen dat het tegendeel waar is.

Uit deze studies blijkt namelijk dat het doden van grote roofdieren (door jacht, vergiftigd aas of vallen) in meer dan 70% van de gevallen helemaal niet leidt tot een daling van het aantal aanvallen. Integendeel zelfs, het doden van grote roofdieren kan een toename van het aantal aanvallen veroorzaken: de roedels worden verstoord en opgesplitst, waardoor de solitaire wolven de neiging krijgen de gemakkelijkste prooien aan te vallen, zoals schapen. Beschermingsmaatregelen voor het vee die de wolven niet doden of kwetsen, resulteren daarentegen in 80% van de gevallen wél tot een daling van het aantal aanvallen. Wolfvriendelijke methodes om het vee te beschermen zijn bijvoorbeeld schrikdraad (twee draden met elektrische spanning op volstaan meestal om wolven af te schrikken) of visuele afweersystemen zoals spiegelende afschriktape.

De studies baseerden zich op data en onderzoek uit heel Amerika en Europa.

WOLVEN DODEN VOOR HET PLEZIER

**NIET
WAAR**

Wolven doden niet voor hun plezier, maar enkel om te overleven. Wel klopt het dat wolven meer dieren doden dan ze nodig hebben. Dit gedrag noemen we 'surplus doden' en komt enkel voor bij aanvallen op gedomesticeerde prooidieren. Wolven doden in dat geval meer prooien dan ze onmiddellijk kunnen opeten, en slaan het overschot op om het later op te eten, of laten het achter.

WOLVEN VORMEN EEN GEVAAR VOOR DE MENS

**NIET
WAAR**

De wolf is in het algemeen bang van de mens en verbergt zich voor hem. Wereldwijd worden er jaarlijks honderden mensen gedood door grote roofdieren als tijgers, leeuwen, luipaarden, poema's en beren (bruine beer, zwarte beer, ijsbeer en lippenbeer), vaak door risicovol gedrag van de mens. Als we het aantal aanvallen van wolven op mensen vergelijken met dat van andere grote vleeseters of zelfs dieren in het algemeen, wordt meteen duidelijk dat wolven tot de minst gevaarlijkste roofdieren behoren voor de mens.

Momenteel leven er naar schatting 12 000 wolven in Europa, 40 000 in Rusland en 60 000 in Noord-Amerika. In de laatste 50 jaar werd er geen enkele aanval geregistreerd in Europa, en viel er maar één recent slachtoffer in Noord-Amerika.

Wel klopt het dat hondsdolheid wolven veel gevaarlijker kan maken. Hondsdolheid of rabiës is een ernstige hersenontsteking, die bij dieren aanleiding kan geven tot razernij. Vooral bij wolven is deze razernij erg uitgesproken. Het rabiësvirus is echter al in de loop van de 20ste eeuw bijna volledig verdwenen uit West-Europa. De kans op hondsdolle wolven in ons deel van de wereld is dan ook zo goed als nihil.

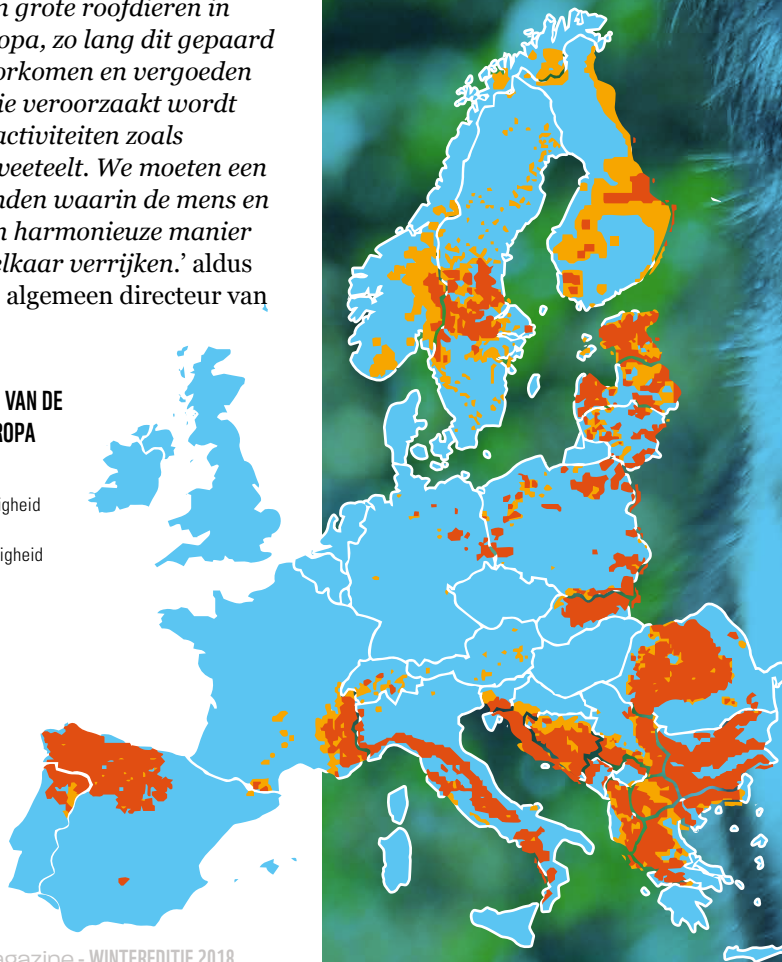
De terugkeer van de wolf

WELKOM TERUG!

In België en Nederland halen meldingen van een wolf het nieuws nog, in Frankrijk en Duitsland al lang niet meer. In Frankrijk leven intussen immers al zeker 360 exemplaren, in Duitsland zo'n 400. En ook in de rest van Europa maakte de wolf de afgelopen jaren een sterke comeback. In Roemenië, een van de weinige Europese locaties waar de wolf nooit verdwenen is, zijn ze intussen zelfs met 2800. In totaal leven er vandaag meer dan 12 000 wolven in Europa. Op zaterdag 13 januari 2018 werd er ook in ons land voor het eerst in meer dan honderd jaar een wolf gespot. Dankzij de zender die de wolf draagt is zijn aanwezigheid meteen officieel bevestigd geweest. Een historisch moment. *'WWF staat positief tegenover de terugkeer van grote roofdieren in België en in Europa, zo lang dit gepaard gaat met het voorkomen en vergoeden van de schade die veroorzaakt wordt aan menselijke activiteiten zoals bijvoorbeeld de veeteelt. We moeten een wereld heruitvinden waarin de mens en de natuur op een harmonieuze manier samenleven en elkaar verrijken.'* aldus Antoine Lebrun, algemeen directeur van WWF-België.

VERSPREIDINGSGBIED VAN DE 12 000 WOLVEN IN EUROPA

- Permanente aanwezigheid van de wolf
- Sporadische aanwezigheid van de wolf

IN HET SPOOR VAN DE WOLF

De kans dat je oog in oog komt te staan met een wilde wolf in onze contreien, is voorlopig nog heel erg klein. Op deze plekken in Europa loop je veel meer kans op een onvergetelijke ontmoeting met dit prachtige dier:

1. De Karpaten

In deze bergketen leven meer dan de helft van de Europese wolven. Met een goede gids aan je zijde moet het je dus wel lukken.

2. De Sierra de la Culebra

In de Spaanse Sierra de la Culebra leven er zo'n 2000 tot 2500 wolven. Deze regio laat zich eenvoudig bereiken, waardoor gidsen je sneller naar een wolvenroedel kunnen brengen.

3. Berlijn

Zoek je het liever dicht bij huis, dan moet je in de bossen rond Berlijn zijn. Hier leven een vijftigtal wolven, en hun aantal neemt steeds verder toe.

WWF SCHIET TE HULP

Hoewel de wolf zijn plek langzaam terugvindt in Europa, blijft zijn positie kwetsbaar. Ondanks de Europese wetten die hem beschermen, blijft stroperij een probleem doorheen heel Europa en is ook de fragmentering van de habitat een bedreiging, waardoor de populaties te klein worden om te overleven. Ook slecht beheer van natuurgebieden, negatieve houdingen van mensen tegenover het dier en dodelijke verkeersongelukken of andere ongelukken blijven de wolf in het nauw drijven. Daarnaast vormt ook de genetische vermenging van de wolf met straathonden een groot probleem in bepaalde regio's.

Vragen rijzen over beschermingsmaatregelen en de gevolgen van de aanwezigheid van de wolf en andere grote roofdieren in Europa voor veehouders en jagers. Om een antwoord te bieden op deze bedreigingen en vragen heeft WWF een grootschalig, pan-Europees samenwerkingsverband opgestart met 16 partners in 17 landen: het 'Life Eurolargescarnivores'-programma, dat een aanzienlijke subsidie kreeg van het LIFE-programma van de Europese Commissie, en in september 2017 van start ging.

Europa's grote carnivoren – de bruine beer, wolf en lynx – kennen immers geen grenzen. 29 van de 33 populaties van deze diersoorten migreren over de grenzen heen, waarbij sommige populaties verspreid zijn in wel acht verschillende lidstaten van de EU. Toch is er een beperkte samenwerking tussen de Europese lidstaten om deze populaties te beheren en om het bewustzijn over de ecologische rol die de grote carnivoren spelen of over hun socio-economische impact en mogelijke voordelen van hun aanwezigheid te verhogen. Het project zal dan ook instrumenten aanreiken om de grootste obstakels voor grensoverschrijdende samenwerkingen te overwinnen. Daarnaast zal het project ook de uitwisseling van informatie, best practices en casestudies

over samenlevingsvormen tussen de mens en de grote carnivoren – bijvoorbeeld over de bescherming van vee of ecotoerisme – stimuleren op regionaal, nationaal en Europees niveau. Het project is vandaag een van de grootste WWF-initiatieven van Europa en betekent werk op het terrein met herders, landeigenaars, autoriteiten, instellingen en burgers. Het concentreert zich op vijf kerngebieden: het Iberisch schiereiland, de Alpen, de Karpaten, Centraal-Europa en Fennoscandiavië.

Meer specifiek willen we met het project het volgende realiseren:

- Het bewustzijn over de grote carnivoren wordt versterkt bij lokale en nationale autoriteiten en communicatiemiddelen worden aangeboden die aangepast zijn aan geografische en culturele omstandigheden;
- Sleutelactoren worden geïnformeerd en betrokken bij de identificering van hun noden en verantwoordelijkheden;
- Een grensoverschrijdend en interdisciplinair systeem wordt ingeschakeld om voordien passieve actoren te engageren en om nieuwe perspectieven en kennis te delen over het beheer van grote carnivoren;
- Lokale belanghebbenden zoals boeren zijn voorzien van manieren om zich te engageren, om bij te leren en ervaringen uit te wisselen via een peer-to-peer aanpak.

80 De wolf kan afstanden van wel 80 km per dag afleggen.

Getuigenis

SAMENLEVEN MET DE WOLF

Fransman Julien Davy bracht in het najaar van 2015 enkele maanden door in de Franse Alpen als vrijwilliger voor Pastoraloup, een project van de door WWF ondersteunde Franse vzw FERUS. Pastoraloup wil herders helpen met de bescherming van hun kuddes in zones waar veel wolven voorkomen. Dit is Juliens verhaal.

▮ *Toen ik eerst aankwam bij de boerderij, vertelde de herder me: "De wolf is hier en daar moeten we mee leren leven." Hij had duidelijk respect voor het dier. Maar als een wolf zijn schapen zou aanvallen, zou hij niet aarzelen hem neer te schieten.*

Nochtans heb ik tijdens mijn verblijf in de bergen gezien dat er efficiënte manieren bestaan om schapen te beschermen tegen aanvallen van wolven. In het park waar ik verbleef, stonden bijvoorbeeld vossenlichten. Die produceerden 's nachts op onregelmatige tijdstippen felle lichtflitsen. Bovendien was het park omgeven door twee elektrische draden en een draadafscheiding van 1m80 hoog, en droegen de schapen een bel om de hals.

Een waakhond hadden we niet, omdat de kudde maar 74 dieren telde. Waakhonden zijn veel doeltreffender voor grote kuddes op veel grotere weides. Sinds de wolven terug zijn, is het onmogelijk om meer dan 1000 schapen alleen te laten zonder herder. Maar door de concurrentiedruk van de laatste decennia, heeft de traditionele vorm van schapenhoeden met kleine kuddes plaats moeten maken voor een hogere productievorm met enorme kuddes. Een goede beschermingsmaatregel zou zijn om deze grote kuddes op te splitsen in kleine kuddes.

Er bestaan veel oplossingen om wolven en kuddes te laten samenleven. We moeten de aandacht voor de schade die wolven aanrichten verschuiven naar de oplossingen die deze schade kunnen voorkomen. Tijdens mijn ervaring met Pastoraloup heb ik gemerkt dat de jongere generaties herders bereid zijn met de wolven samen te leven en zich aan hen aan te passen.'

“Tijdens mijn verblijf in de bergen heb ik gezien dat er efficiënte manieren bestaan om schapen te beschermen tegen aanvallen van wolven.”

De andere grote carnivoren van Europa

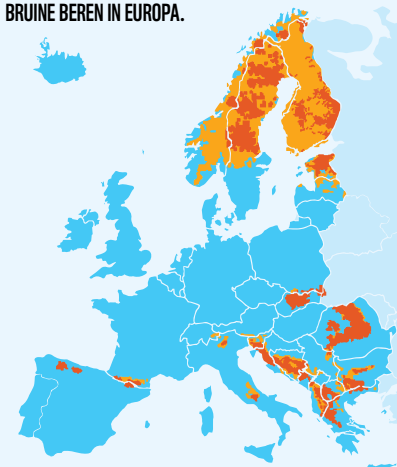
TOMAS HULIK

DE BRUINE BEER

Latijnse naam: Ursus arctos
Status: Niet bedreigd

De bruine beer is een van de grootste landroofdieren. Als alleseter voedt hij zich vooral met planten en insecten, en soms met zoogdieren, reptielen en natuurlijk ook honing. Vandaag leven de bruine beren alleen nog in de wildste natuurgebieden. Maar zelfs daar wordt er nog op de beren gejaagd, vooral voor hun galblaas, die populair is in de traditionele geneeskunde en als afrodisiacum. Ook de bosexploitatie en aanleg van infrastructuur vormen een bedreiging. Hoewel de bruine beer op wereldschaal niet bedreigd is, wordt hij in Europa wel steeds meer in het nauw gedreven.

VERSPREIDINGSGBIED VAN DE 17 000
 BRUINE BEREN IN EUROPA.

EUROPEAN COMMISSION

■ Permanente aanwezigheid
 ■ Sporadische aanwezigheid

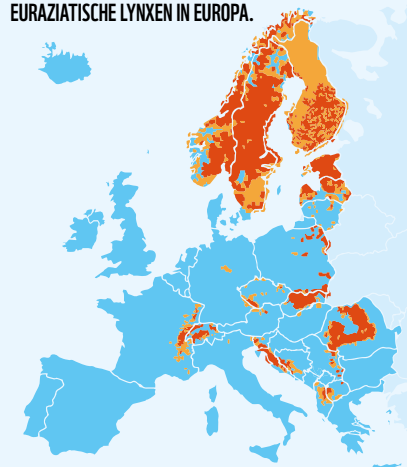
TOMAS HULIK

DE EURAZIATISCHE LYNX

Latijnse naam: Lynx lynx
Status: Niet bedreigd

De Euraziatische lynx is het derde grootste roofdier van Europa, na de bruine beer en de wolf. Dit solitaire roofdier voedt zich voornamelijk met kleine hoefdieren, zoals reeën en berggeiten. Zijn vacht was tot enkele decennia geleden zo populair, dat de lynx bijna verdwenen was uit Europa. Tegenwoordig leeft hij weer in meer dan 20 landen in Europa. Ondanks zijn schijnbare stabiliteit, wordt hij nog steeds bedreigd door ontbossing en stroperij. Zijn vacht is nog altijd een felbegeerd handelswaar.

VERSPREIDINGSGBIED VAN DE 9000
 EURAZIATISCHE LYNXEN IN EUROPA.

EUROPEAN COMMISSION

WWF-SPAIN / ALFONSO MORENO

DE IBERISCHE LYNX

Latijnse naam: Lynx pardinus
Status: Bedreigd
Populatie in Europa: 400

De Iberische lynx leeft in het zuiden van het Iberisch schiereiland, vooral in Andalusië. Hij voedt zich bijna uitsluitend met konijnen. Maar die worden vaak getroffen door het viraal hemorrhagisch syndroom (VHS), die hun populatie met meer dan 50% doet dalen in de habitat van de Iberische lynx. Bovendien zijn de katachtigen vaak het slachtoffer van verkeersongevallen. Nadat zijn populatie tientallen jaren daalde, kent ze sinds 2002 een blijvende stijging. Vandaag balanceert hij niet meer op de rand van uitsterven. Maar de soort blijft wel heel kwetsbaar.

100 met een populatie van minder dan 100 individuen was de Iberische lynx in 2002 de meest bedreigde katachtige. Gelukkig is het tij nu aan het keren.

OP HET TERREIN

200 De steur is een soort die al 200 miljoen jaar bestaat, en vandaag op de rand van uitsterven staat.

DE DINOSAURIËRS VAN DE DONAU

De steur kwam op veel plekken in Europa voor, maar helaas is de laatste decennia de populatie in snel tempo afgenomen. Steuren zijn nu voornamelijk in de Donau terug te vinden, waar ze bedreigd worden. Het kwetsbare dier is een belangrijke indicator voor een gezond ecosysteem.

Cristina Munteanu leidt het project Life for Danube Sturgeons, een project van de EU dat gesteund wordt door WWF en gevoerd wordt in Roemenië, Bulgarije, Servië, Oekraïne en Oostenrijk. Daarnaast voert WWF ook verschillende andere acties voor de steur en is Cristina nationaal coördinator voor de steurprojecten in Roemenië. Ze deelt haar kijk op de bescherming van dit intrigerende dier met ons.

'De Donau heeft me altijd gefascineerd, eerst persoonlijk en later ook professioneel. Ik hou van de stille lenteochtenden, wanneer het water glinstert in de prille zon en de vogels fluiten, zoekend naar een partner. Als professional ging ik van de complexiteit houden van de verschillende zaken die hier samenkomen: bossen, vogels, viskweek en steuren. Het landschap staat hier nooit stil, iedere maand ziet er anders uit.'

'De steur is een ongelooflijk dier. Het makkelijkste zou zijn om te zeggen dat steuren zo bijzonder zijn omdat ze samen met de dinosauriërs hebben geleefd, ongeveer 200 miljoen jaar geleden. Maar er is meer. Deze vissen zijn echte vechters, beginnend bij hoe ze eruitzien, de stekels op hun rug, eigenlijk stukjes bot, en daarnaast hun grootte: ze kunnen wel zo groot worden als een bus!'

DE JACHT OP HET ZWARTE GOUD

T och heeft de vechtersmentaliteit van de steuren hen niet kunnen beschermen tegen de bedreigingen van de afgelopen decennia. De situatie verschilt vandaag van soort tot soort. Na monitoring van de verschillende soorten toont de met uitsterven bedreigde belugasteur een voorzichtig teken van herstel, terwijl de situatie van de Russische steur zeer kritiek is. De grootste bedreiging voor de steur is de oneindige jacht van de mens op kaviaar. Het verbod op het vissen van steuren in de Donaulanden Roemenië en Bulgarije weerhoudt de vissers echter niet. Illegale vissers beschikken over moderne technologie om de steuren te lokaliseren in de rivier en vervolgens op elektronische wijze met speciale apparatuur te vangen. De kaviaar die buit is gemaakt wordt daarna via een handelaar verkocht aan restaurants, vakantieresorts aan de Zwarte Zee of in het buitenland. Cristina waarschuwt dan ook: *'Mensen moeten uitkijken wanneer ze kaviaar of steur eten, want ook al klinkt "vers uit de Donau geviste kaviaar" goed, men kan een misdaad plegen door het te eten of bijdragen aan het uitsterven van een soort zonder het te weten.'*

Vervuiling en stuwdammen vormen daarnaast ook belangrijke bedreigingen. De grootste stuwdam, de IJzerpoort genaamd, is voor de dieren het grootste obstakel om naar de andere delen van de Donau te migreren. Ook de varende boten en het uitdiepen van de Donau vormen bedreigingen voor de steur.

In de projecten voor WWF zoekt Cristina naar nieuwe oplossingen om mens en dier beter te doen samenleven. WWF is al actief geweest in het verbeteren van de leefomstandigheden van de steuren, door onder andere de habitat te onderzoeken en de dieren te monitoren. Daarnaast heeft WWF al duizenden steuren in de Donau losgelaten om de populatie weer nieuw leven in te blazen. Ook sensibiliseren we de bevolking. Via lessen op school, maar ook door samen te werken met vissersgemeenschappen en met hen naar alternatieve inkomstenbronnen te zoeken.

"Ik hou van de stille lenteochtenden, wanneer het water glinstert in de prille zon en de vogels fluiten, zoekend naar een partner."

STEUN DE GROTE CARNIVOREN EN BESCHERM HET GROENE HART VAN EUROPA

In het hart van de regio van de Karpaten zijn de grote carnivoren niet enkel charismatische dieren, maar ook cruciale soorten voor de ecosystemen waar ze toe behoren. Hun rol als roofdier ontketent een aantal effecten die de bosecosystemen ten goede komen. Men schat dat de regio Donau-Karpaten meer dan een derde van het aantal Europese grote carnivoren herbergt. Hun bestaan is verbonden aan grote oerbossen die bewaard zijn gebleven, anders dan in het westen van Europa waar de bossen veel meer druk ondervonden.

WELKE BEDREIGINGEN ZIJN ER VOOR DE LYNXEN, DE BEREN EN DE WOLVEN IN DE KARPATEN?

Terwijl de illegale jacht de grote carnivoren al lang bedreigt doen er zich nu nieuwe gevaren voor:

- Uitbreiding van de infrastructuur die de habitat fragmenteert en de populaties wilde dieren isoleert.
- De verhoging van de legale en illegale houtkap die de bosgebieden en de natuurlijke habitats aanzienlijk heeft verkleind.
- Het toenemende verlies aan voorouderlijke kennis van deze soorten en de traditie van het samenleven met de grote carnivoren. Dit leidt onvermijdelijk tot conflictsituaties tussen mensen en wilde dieren, wat stroperij aanmoedigt en de acceptatie van deze soorten vermindert.

ONZE OPLOSSINGEN

- De grote carnivoren kennen het idee van grenzen niet. Natuurgebieden overlappen vaak verschillende landen en zijn met elkaar verbonden door 'natuurlijke corridors', wat de dieren de mogelijkheid geeft om zich vrij te verplaatsen over grote gebieden. Om hun veiligheid tijdens hun verplaatsingen te garanderen is het van groot belang om deze gebieden te beschermen. WWF concentreert haar inspanningen op **de beveiliging van deze corridors en conservatiegebieden**, in samenwerking met experts voor de inrichting van gebieden in de Tatra in Slowakije, in de zuidwestelijke Karpaten en in Maramures. Wij roepen de ministeries van milieu op om tegen 2020 te tekenen voor het grensoverschrijdend beheer van de grote carnivoren.
- WWF is actief in de Karpaten om de oerbossen te beschermen. Wij identificeren en brengen de bossen in kaart en ondersteunen de juridische bescherming en de toepassing van wetten in Roemenië, in Bulgarije, in Oekraïne en in Slowakije. Wij volgen ook de evolutie van de grote carnivoren in hun habitats.
- **WWF sensibiliseert het publiek wat betreft de beren, de wolven en lynxen** om de erkenning en het begrip voor deze dieren te versterken alsook de essentiële rol die zij spelen voor de ecosystemen, en helpt de bevolking om vijandigheden met deze dieren te vermijden.
- Bovendien trekt WWF de aandacht van de lokale, regionale en nationale autoriteiten voor het belang van ecologie, de kwetsbaarheid en de mogelijke bescherming van de grote carnivoren.

Meer weten over de Karpaten en onze projecten? Neem dan een kijkje op www.wwf.be.

Als u de teams van WWF wilt helpen op het terrein in het groene hart van Europa en de populaties grote carnivoren wilt beschermen, kunt u bijdragen aan onze oplossingen door een van de volgende twee opties te kiezen:

- **Word partner in natuurbehoud** en maak een mooi gebaar door een bedrag vanaf 1000 euro over te maken op de rekening BE12 3100 7350 7292 met de vermelding 'bijdrage voor de Karpaten'. Een keer per jaar ontvangt u een uitgebreid rapport van het project dat u besloten heeft om te steunen.
- **Word een speler in de bescherming van de natuur**, steun dit terreinproject en doe een gift vanaf 40 euro op de volgende rekening: BE12 3100 7350 7292.*

** Elke gift van minimum 40 euro is fiscaal aftrekbaar. We willen u van harte bedanken voor uw inzet.*

KIDS

BRULLEN ALS EEN LEEUW OP DE WWF-FAMILIEDAG

Leuk dat jullie met zovelen aanwezig waren op de WWF-familiedag in de Plantentuin van Meise! Het was een topdag met hartverwarmende natuurverhalen, avontuur, muziek en lekker eten. Meer konden we niet wensen!

ZOOKS, FOLLOW YOUR NATURE

ZOOKS is een unieke Vlaamse animatiefilm, die vanaf februari 2018 te zien zal zijn in tal van culturele centra en vanaf april ook op Ketnet. De film is een hedendaags sprookje dat zich afspeelt in een wereld waarin de mens volledig gescheiden leeft van de natuur. Het schrikbewind van koning Ferdinand en zijn Bureau voor Natuurcontrole (het BNC) houdt mens en natuur op veilige afstand van elkaar. Een sprookje met koningen, goeieriken, slechteriken en jonge helden.

WWF koppelde aan deze film een educatief pakket om het met kinderen te hebben over het belang van de natuur. Kunnen mensen leven zonder natuur? De kinderen maken kennis met koning Ferdinand, gespeeld door Wim Helsen, die hen oproept om afstand te nemen van de natuur. Maar geloven ze hem? En heeft de koning gelijk? De leerlingen ontdekken de vele ecosystemendiensten die de natuur ons levert en het belang daarvan, ze staan even stil bij een aantal bedreigingen voor de natuur en zoeken samen naar oplossingen.

Meer info op www.wwf.be/beestigeklas.

WWF-BELGIUM

WWF-RANGERCLUBKAMP

8 - 13 JULI 2018 - CADZAND
Voor kinderen van 8 tot 12 jaar

Is jouw kind ook wild van de natuur? Schrijf hem of haar dan nu in op het WWF-Rangerclubkamp!

We leren bij over wilde dieren, zoeken naar beestjes op het strand, gaan op safari naar het Zwin, spelen het antistropers bosspel en nog veel meer. Een week vol avontuur en plezier!

Meer info en inschrijven: www.rangerclub.be.

WWF vraagt sterker milieubeleid aan minister Marghem

Federaal Minister Marghem stelt systematisch beslissingen uit, zegt WWF in een open brief aan de Minister, die in november 2017 werd gepubliceerd. In de open brief neemt WWF drie beleidsdomeinen onder de loep: klimaatverandering, de illegale handel in hout en die in bedreigde plant- en diersoorten.

'De strijd tegen illegale handel in bedreigde dier- en plantensoorten gaat achteruit sinds de capaciteit van de dienst leefmilieu van de federale politie om op deze problematiek te werken, is afgeschaft. Aan u als bevoegd minister, vraagt WWF een gecoördineerd actieplan in samenwerking met uw collegaministers van binnenlandse zaken en justitie. Of gaan we werkelijk wachten tot de 3890 laatste tijgers en de 50 laatste Javaanse neushoorns zijn uitgestorven?'

EN WELK GEVOLG HEeft DE MINISTER GEGEVEN AAN ONZE BRIEF?

Voor de controle op de illegale handel zijn sinds september extra mensen aangeworven. Concrete resultaten zijn er nog niet, maar mits de nodige opleidingen voor deze mensen, zijn we voorzichtig positief.

Op voorstel van WWF heeft in januari een eerste overleg met het kabinet plaats gevonden. WWF zal de overheid en houtsector informeren over haar lopende studies, o.a. om te identificeren welke importlanden voor hout het grootste risico vormen voor België. Wij verwachten van de overheid en sector een zichtbare verbetering op het terrein.

De voorzichtige vooruitgang in het dossier over de illegale handel staat in schril contrast met de klimaatambities. Het energiepact zit muurvast en het nationaal klimaat- en energieplan is nu zelfs uitgesteld tot na de verkiezingen in mei 2019. Er is dus nog heel wat werk voor de boeg!

De open brief aan Minister Marghem is te lezen op www.wwf.be.

5 Met nog geen 5 controles per jaar sinds de wetgeving 4 jaar geleden in voege ging, scoort België slecht in de strijd tegen illegale houthandel.

! Voor WWF moeten we ons land nu voorbereiden voor de switch naar een fossielvrije samenleving tegen 2050. Dat betekent onder meer een duidelijke en onomkeerbare keuze voor hernieuwbare energie en meer plaats voor natuur die de effecten van klimaatverandering helpt opvangen. Wachten tot 2020 betekent dat u ons land voor ontoelaatbare risico's plaatst.'

'Een ander dossier waarin ons land bij de slechtste leerlingen van de Europese klas behoort: illegale houthandel. Met nog geen 5 controles per jaar sinds de wetgeving 4 jaar geleden in voege ging, en geen enkele sanctie, scoort België slecht ten opzichte van haar buurlanden. WWF vraagt dat er nu eindelijk wordt gestart met grondige controles, dat het aantal wordt opgedreven en dat indien nodig sancties worden opgelegd.'

BEDANKT

Top 10 overwinningen voor de natuur in 2017

Ieder jaar werkt WWF hard aan de bescherming van onze dierbare en broodnodige flora en fauna. Deze lijst met belangrijke successen voor het behoud van de natuur in 2017 was zonder jouw steun niet mogelijk geweest!

RICHARD BARRETT / WWF-UK

1

CHINA VERBIEDT IVOORHANDEL

China kondigde eind 2016 aan dat het zijn binnenlandse ivoormarkt zou sluiten tegen eind 2017. Op 1 januari 2018 werd deze belofte een feit. Het in werking treden van dit verbod is een grote overwinning voor olifanten en diegenen die elke dag onvermoeibaar werken om hen te beschermen. Vandaag halen we inspiratie uit de inspanningen van allen die werken om de prachtige flora en fauna van Afrika te behouden.

2

60 MILJOEN HA TROPISCH BOS IN BRAZILIË BESCHERMD

15 jaar na de oprichting van het ARPA-programma door WWF en de Braziliaanse overheid is het doel om 60 miljoen hectare tropische bossen te beschermen gehaald! Het gebied is een aaneenschakeling van beschermde gebieden waarin nauw wordt samengewerkt met de lokale gemeenschappen.

MARK EDWARDS / WWF

3

OPSCHORTING VAN OLIE-ACTIVITEITEN IN HET RIF VAN BELIZE

Het barrièrerif van Belize is met bijna 1400 soorten een van de meest diverse ecosystemen van de wereld, maar werd al lange tijd bedreigd door olieboringen voor de kust. De overheid van Belize heeft dit jaar besloten de olie-activiteiten in en om het rif op te schorten. Een belangrijke stap vooruit!

ANTONIO BUSIELLO / WWF-US

4

CONGO KRIJGT GROOTSTE BESCHERMD WATERRIJK GEBIED TER WERELD

De creatie van het grootste beschermde waterrijk gebied ter wereld in Congo, het Lufirabekken, is een nieuwe overwinning voor de natuur. Met 4,5 miljoen hectare is het nieuwe natuurgebied groter dan België.

RDC_LUFIRA

SIMON RAWLES / WWF-UK

5 BEHEER VAN BESCHERMDE GEBIEDEN IN BHUTAN WORDT PERMANENT GEGARANDEERD

Bhutangaat haar natuur nog beter beschermen. Het project Bhutan for Life zal ervoor zorgen dat Bhutans beschermde gebieden van 2 miljoen ha permanent efficiënt beheerd worden tegen houtkap, stropers en andere bedreigingen. Zo maakt WWF een verschil!

WWF-BELGIUM / BEATRICE WEDEUX

6 EUROPESE OERBOSSEN WORDEN UNESCO WERELDERFGOED

UNESCO erkende dit jaar een aantal oerbossen in Europa als werelderfgoed, waaronder een deel van het Zoniënwoud in België. Ook in Oost-Europa zijn 33 intacte beukenbossen op de lijst van UNESCO geplaatst. WWF-België steunt het werk in de regio al 5 jaar en is verheugd over deze beslissing, maar blijft waakzaam tegenover de druk die nog steeds op deze kwetsbare bossen ligt.

ALEJANDRO POLLING / WWF-COLOMBIA

7 INTERNATIONAAL BELANG VAN WETLAND IN ECUADOR ERKEND

In Ecuador is 770 000 ha wetland opgenomen in de Lijst van Wetlands van Internationaal belang. Daarmee wordt het belang van de honderden diersoorten als de roze rivierdolfijn, de reuzenotter en de Amazonezeekoe in de regio erkend! WWF heeft samen met partners hard gewerkt voor deze erkenning, die extra gewicht in de schaal legt voor een betere bescherming van het gebied.

NATUREPL.COM / ROLAND SETRE / WWF

8 GEBOORTE VAN 9 IRRAWADDY-DOLFJNEN IN CAMBODJA

Feest in de provincie Kratie in Cambodja: 9 kleine Irrawaddydolfijnen zagen dit jaar het daglicht. Dat is groot nieuws omdat de Irrawaddydolfijnen in de Mekong met uitsterven bedreigd zijn. Sinds 2015 steunt WWF-België het lokale team in Kratie. De geboorte van de 9 dolfijnen geeft dan ook hoop voor de toekomst van deze dieren in de regio!

WWF-ADAM LAWNIK

9 POLEN MOET KAPPEN VAN OERBOS STAKEN

In 2016 is Polen begonnen met het kappen van het waardevolle oerbos van Bialowieza. Eind juli 2017 sprak het Europese hof van Justitie zich uit tegen de kap en moest de boskap onmiddellijk stoppen. Hoewel er al veel schade is aangericht blijft de beslissing van de Europese rechters hoopgevend.

WWF-CAMBODIA

10 HET ZWIJNSHERT KEERT TERUG IN CAMBODJA

Het zwijnshert is gespot geweest in Cambodja, een soort waarvan men lang dacht dat het niet meer voorkwam in het land. Met de terugkomst van het bedreigde zwijnshert kunnen we verder stappen ondernemen om een beschermd gebied te maken van hun habitat.

EARTH HOUR

#CONNECT2EARTH

24 MAART 2018
20U30

Jij hebt de kracht om actie te voeren tegen het verlies van de natuur. Doe op 24 maart mee met de miljoenen anderen die de lichten zullen doven en zich zullen verbinden met de planeet. #Connect2Earth.

www.earthhour.org

EARTHHOUR.ORG